

ความจงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์และแนวความคิดทางการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช M.R.Kukrit Pramoj's Royalist Ideology and Political Concept

บทความวิจัย

วิรุณา แก้วมโน¹ และ รัตพงษ์ สอนสุภาพ²

Witucha Kaewmano and Rattaphong Sonsuphap

สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต จังหวัดปทุมธานี ประเทศไทย 12000

Philosophy in Leadership in Society, Business and Politics College of Social Innovation,

Rangsit University, Pathum Thani, Thailand 12000

E-mail: tunyoungmut@hotmail.com¹ and E-mail: rattsonsuphap@gmail.com²

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาที่มาของแนวความคิดทางการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช 2) เพื่อศึกษาแนวความคิดทางการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่มีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่ของหนังสือพิมพ์สยามรัฐ และ 3) เพื่อศึกษาแนวคิดด้านคุณธรรมจริยธรรมของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในบทบาทของนักหนังสือพิมพ์ โดยศึกษาผ่านการรวบรวมจากบทความหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ข้อมูลจากงานหนังสือ และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองของสื่อสารมวลชน และทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Doctor of Philosophy in Leadership in Society, Business and Politics, College of Social Innovation, Rangsit University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Assistant Professor Dr., Philosophy in Leadership in Society, Business and Politics, College of Social Innovation, Rangsit University

ผลการศึกษาพบว่า แนวความคิดของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จะมีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และความเข้าใจทั้งทางด้านงานการเมือง และงานหนังสือพิมพ์ ประกอบกับการเป็นผู้มีศิลปะในการใช้ภาษาในบทความ จึงทำให้สยามรัฐดำรงอยู่ได้โดยไม่ถูกสั่งปิดในยุคการปกครองระบอบเผด็จการ ซึ่งแนวคิดทางการเมืองด้านความจงรักภักดีของท่านเกิดจากชาติกำเนิด แนวความคิดด้านการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยของท่าน ได้ซึมซับตั้งแต่ท่านเข้ารับการศึกษาในต่างประเทศ และท่านเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยของไทยด้วยว่าเราไม่สามารถจะมีประชาธิปไตยแบบสากลได้ทันทีจำเป็นต้องพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป ในการดำรงรักษาคุณธรรมจริยธรรมของหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม กฎหมาย จารีตประเพณี และต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง แนวทางการดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมจริยธรรมที่ท่านให้ความสำคัญมากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์ต้องไม่รับทุนจาก นักการเมือง หรือรัฐบาลสิ่งที่จะทำให้หนังสือพิมพ์มีเสรีภาพ ในการปฏิบัติตามกรอบจริยธรรมคือ การทำให้หนังสือพิมพ์ ได้รับความนิยมนจากประชาชน

คำสำคัญ: ความจงรักภักดี,แนวคิดทางการเมือง, ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

Abstract

The objectives of this study are 1) to study the origin of his political concept, 2) to investigate the impact of the political concept of M.R.Kukrit Pramoj on the survival of the Siam Rath newspaper and 3) to study his ethical concept in his role as a journalist. The data are collected from articles published in the Siam Rath newspaper, books, interviews from those involved with M.R.Kukrit

Pramoj, and related documents. The data are analyzed based on theories of political economy of mass communication and theories of discourse analysis.

The result shows that M.R. Kukrit Pramoj's royalist ideology, understanding of politics and journalism, and journalistic prowess contributed to the continuity of the newspaper's operation, preventing it from being shut down by military orders during the period of military dictatorship. His political loyalty stemmed from his birth as a member of the royal family while his democratic perspectives originated from his study in foreign countries. He understood that, for Thailand, conversion to international democracy took a lot of time. To preserve journalist ethics and morality, newspapers should take society, law, and culture into consideration. What M.R. Kukrit Pramoj was mostly concerned with was how the newspaper refused money from the government or politicians. What contributed to freedom in its professional and ethical practice was that the newspaper needed to become popular and to be publicly accepted.

Keywords: Royalist Ideology, Political Concept, M.R. Kukrit Pramoj

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สื่อสารมวลชนอยู่คู่กับเมืองไทยมาเป็นเวลานาน ในอดีตประเทศยังไม่เป็นประชาธิปไตย หรือประชาธิปไตย ยังอ่อนแอ สื่อมวลชนจะมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบ รัฐบาล สะท้อนปัญหาของประชาชน ซึ่งในบางยุครัฐบาล มีความต้องการที่จะครอบครองสื่อหรือตั้งสื่อของตนเอง

เพื่อควบคุมทิศทางการนำเสนอข่าวในทางบวกกับรัฐบาล สื่อสารมวลชนรุ่งเรืองและมีความสำคัญจนถึงยุคที่พูดได้ว่า ผู้ใดครอบครองสื่อได้ผู้นั้นครอบครองประเทศ ประเทศไทยกว่าจะเป็นประชาธิปไตย จวบจนทุกวันนี้ต้องผ่านเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่แลกมาด้วยเลือดเนื้อของประชาชนที่สำคัญมี 3 เหตุการณ์ คือ 14 ตุลาคม 2516, 6 ตุลาคม 2519 และพฤษภาคม 2535 ซึ่งสื่อมวลชนทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อโทรทัศน์จะมีความสำคัญมากในการนำเสนอข่าวสาร และสร้างความรู้สึกร่วมของสถานการณ์ในแต่ละช่วงเวลาและในยามวิกฤติ สื่อมวลชนจะเป็นเป้าหมายหลักของผู้มีอำนาจที่ต้องการเข้ามาควบคุมการนำเสนอข่าว หากไม่ปฏิบัติตามคำสั่งอาจถึงขั้นสั่งปิดสถานีหรือปิดหนังสือพิมพ์ (คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว., 2554)

นับย้อนไปในช่วงเวลาหลังจากได้รับพระราชทานรัฐธรรมนูญ เมื่อ พ.ศ.2475 ระบอบการปกครองของประเทศซึ่งอยู่ในยุคเปลี่ยนผ่าน ส่วนใหญ่ถูกปกครองโดยทหาร เหตุการณ์สำคัญช่วงหนึ่งเกิดขึ้นหลังจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ รัฐประหารในปี พ.ศ. 2500 ล้มรัฐบาลจอมพลป.พิบูลสงครามแล้วได้มอบหมายให้ พจน์ สารสิน เอกอัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกา ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเพื่อจัดการเลือกตั้ง ในวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2500 ต่อมาวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2501 พลโท ถนอม กิตติขจร จึงขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและมีการรัฐประหารโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2501 โดยอ้างเหตุผลด้านความมั่นคงว่า ประเทศกำลังถูกคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์ และความวุ่นวายทางการเมือง หลังจากนั้นได้ยกเลิกระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา และยกเลิกพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2489 มีผลให้พรรคการเมืองสิ้นสุดลง ออกประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 5 ลงวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2501 ให้สภาผู้แทนราษฎรและคณะรัฐมนตรีสิ้นสุดลง สั่งปิดหนังสือพิมพ์บางฉบับ ตรวจพิจารณาเนื้อหาในหนังสือพิมพ์ก่อนเผยแพร่ รวมถึง

จับกุมขบไล่นักหนังสือพิมพ์เสรีนิยม และในวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2502 ก็มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อ พ.ศ.2506 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าในห้วงของการดำรงตำแหน่งของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้จำกัดเสรีภาพด้านสื่อสารมวลชนเป็นอย่างมาก (วิทยากร เชียงกูล, 2532)

หลังจาก จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ถึงแก่อสัญกรรม ในขณะที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อ 8 ธันวาคม 2506 จอมพลถนอม กิตติขจร ได้ขึ้นเป็นผู้นำทางการเมืองนับตั้งแต่นั้น จนถึงวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ช่วงแรกของการปกครอง ใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.2502 ซึ่งให้อำนาจนายกรัฐมนตรีอย่างมาก ซึ่งช่วงนี้ประเทศอยู่ภายใต้ระบอบเผด็จการโดยใช้กลไกของรัฐไปแสวงหาผลประโยชน์อย่างกว้างขวางในระบบเศรษฐกิจสังคิต พิริยะรังสรรค์ (2526) เรียกยุคสมัยนั้นว่าระบบทุนนิยมขุนนางไทย (Bureaucratic Capitalism) เช่นเดียวกับ ทักษิณ เจริญเศรษฐ (2548) เรียกกระบวนการปกครองในห้วงเดียวกันว่า ระบบพ่อขุนอุปถัมภ์ (Paternalism) เนื่องจากรัฐบาลในห้วงนั้นใช้อำนาจเบ็ดเสร็จทั้งเชิงบวก (Hard power) และเชิงลบ (Bio power) ในคราวเดียวกัน เช่น การจำกัดสิทธิเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารของสื่อสารมวลชนมีขีดจำกัดอย่างมาก ถึงแม้จะมีการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2511 แต่รูปแบบการปกครองก็ยังเป็นไปเพื่อรักษาสถานภาพและตำแหน่งทางการเมืองของตนเอง ซึ่งท้ายที่สุดจอมพลถนอม กิตติขจร ต้องลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและสืบทอดการเมืองซึ่งกลายเป็นจุดเปลี่ยนแห่งยุคสมัยในเวลาต่อมา (ธีรยุทธ บุญมี, 2536)

นับตั้งแต่ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อ พ.ศ.2502 ต่อเนื่องจนถึง จอมพลถนอม กิตติขจร ในปี พ.ศ.2506 และสิ้นสุดอำนาจเมื่อ 14 ตุลาคม 2516 อาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยตกอยู่ภายใต้เผด็จการ

ทหารที่ประชาชนถูกจำกัดเรื่องสิทธิเสรีภาพหนังสือพิมพ์ถูกควบคุมและจำกัดเสรีในการนำเสนอข่าวสารโดยเฉพาะข่าวสารที่มีผลต่อความมั่นคงของรัฐบาลบางครั้งอาจถูกสั่งปิดได้เมื่อผู้มีอำนาจต้องการหนังสือพิมพ์สยามรัฐเป็นหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวัน เสนอข่าวทั่วไป ออกฉบับปฐมฤกษ์ เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ.2493 ราคา 50 สตางค์ โดยมี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช และนายสละ ลิขิตกุล เป็นผู้ร่วมก่อตั้งเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีอายุยืนยาวอยู่คู่กับประวัติศาสตร์ชาติไทยมาเป็นเวลานานผ่านการต่อสู้กับอำนาจของรัฐบาลมาหลายยุคหลายสมัยจนสามารถดำรงอยู่มาจวบจนทุกวันนี้ ในสมัย 14 ตุลาคม 2516 ได้นำเสนอข่าวเหมือนกับเป็นฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาล เช่น การเปิดโปงการทุจริตของรัฐบาล และเสนอข่าวการนำเฮลิคอปเตอร์ของทางราชการไปล่าสัตว์ จนเป็นสาเหตุให้เกิดความไม่พอใจของประชาชน จนนำไปสู่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 (คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2553)

ในสมัยนั้นสื่อหนังสือพิมพ์นอกจากเป็นสื่อกลางในการติดต่อระหว่างรัฐบาลกับประชาชน เสนอข่าวสารทัศนะทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลนักการเมือง และสะท้อนความต้องการของประชาชนให้รัฐบาลได้รับทราบด้วย การนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์สยามรัฐที่เหมือนกับเป็นฝ่ายค้านของรัฐบาลย่อมต้องถูกกดดันคุกคามจากรัฐบาลเพื่อให้นำเสนอข่าวสนับสนุนรัฐบาลหรือดเว้น นำเสนอข่าวที่ทำให้รัฐบาลเสียหาย แต่หนังสือพิมพ์สยามรัฐก็ผ่านอุปสรรคต่าง ๆ มาได้จนมาถึงทุกวันนี้ สิ่งที่ผู้วิจัยสนใจคือ ในห้วงระบอบเผด็จการตั้งแต่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จนถึงจอมพลถนอม กิตติขจร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ท่ามกลางความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลและประชาชน หนังสือพิมพ์สยามรัฐซึ่งเป็นตัวกลางในการนำเสนอข่าวสาร ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในฐานะผู้ก่อตั้งหนังสือพิมพ์สยามรัฐและในฐานะผู้เขียนบทวิเคราะห์วิจารณ์ ของหนังสือพิมพ์สยามรัฐ มีบทบาทในการนำเสนอแนวคิดทางด้านการเมืองอย่างไร และมีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่ของหนังสือพิมพ์สยามรัฐได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาที่มาของแนวความคิดทางด้านการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
2. เพื่อศึกษาแนวคิดทางด้านการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่มีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่ของหนังสือพิมพ์สยามรัฐ
3. เพื่อศึกษาแนวคิดด้านคุณธรรมจริยธรรมของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในบทบาทของนักหนังสือพิมพ์

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย

เป็นการศึกษาวิจัย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผ่านการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยดำเนินการวิจัย ดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research)

ศึกษาแนวความคิดทางด้านการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่แสดงความคิดเห็นผ่านหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ในห้วง พ.ศ.2500-2516 ข้อมูลจากงานแต่งหนังสือ รวมถึงข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศึกษาที่มาแนวความคิดทางด้านการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช โดยใช้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองของสื่อสารมวลชน (Political Economy of Media)

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่ทำงานในหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน บุคคลใกล้ชิดที่มีความเกี่ยวข้องกับ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้แก่ นายชัชวาลล์ คงอุดม ผู้สืบทอดหนังสือพิมพ์สยามรัฐต่อจาก ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายทวี พันธุ์สระ อดีตเลขาธิการ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายบุญส่ง ชลธร นักวิชาการ นายวิโรจน์ วัฒนธาดากุล บรรณาธิการหนังสือพิมพ์สยามรัฐ

การศึกษาบทบาทของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในฐานะนักสื่อสารมวลชนที่เขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์สยามรัฐสื่อสารแนวคิดทางการเมืองอย่างไร ภายใต้ข้อจำกัดทางด้านเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสาร โดยที่หนังสือพิมพ์สยามรัฐสามารถดำรงอยู่ได้โดยไม่ถูกสั่งปิดจากผู้มีอำนาจ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำข้อค้นพบไปศึกษาและปรับใช้กับการสื่อสารมวลชนในปัจจุบัน โดยมีแนวทางในการวิจัย ดังนี้

วิธีการศึกษาวิเคราะห์

การศึกษานี้วิเคราะห์เพื่อให้สามารถตอบคำถามและบรรลุวัตถุประสงค์ของงานวิจัยได้ ผู้วิจัยจะศึกษาแนวความคิดทางการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ผ่านการแสดงความเห็น ผ่านบทความที่เขียนบนหนังสือพิมพ์สยามรัฐ หนังสือที่แต่งโดย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช และการสัมภาษณ์บุคคลใกล้ชิดและงานวิจัยที่ใช้กรอบแนวคิดวาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) ของ Fairclough (1992; 1995) และ Wodak and Meyer (2001) โดยทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory) ของ McQuail (1987) และ ประสานวิธีวิพากษ์ระหว่างทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมือง (Political Economy Theory) ของกลุ่ม Marxist โดย Caporaso and Levine (1992) กนกศักดิ์ แก้วเทพ และคณะ (2550) และไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2551) ส่วนเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยสื่อมวลชน (Political Economy of Media) นั้นของ Jorgensen and Phillips (2002) กาญจนา แก้วเทพ (2552) และ Baran and Davis (2000) โดยแบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวความคิดทางการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่แสดงความคิดเห็นผ่านหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ในห้วง พ.ศ.2500-2516

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาที่มาแนวความคิดทางการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช โดยใช้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองของสื่อมวลชน (Political Economy of Media)

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์คุณธรรม จริยธรรมผ่านงานเขียนของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่มีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่ของหนังสือพิมพ์สยามรัฐ

ขั้นตอนที่ 4 ใช้ทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์ (Critical Discourse Analysis) ในการศึกษาเชื่อมโยงระหว่างการใช้ภาษา ที่มา แนวคิดทางการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กับบริบททางวัฒนธรรม เศรษฐศาสตร์และแนวคิดของสื่อมวลชน

วิธีในการรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ทราบถึงแนวความคิดทางการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช การรวบรวมข้อมูลจะเก็บรวบรวมจากบทความหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ข้อมูลจากงานแต่งหนังสือและข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วยผู้ที่ทำงานในหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน บุคคลใกล้ชิดที่มีความเกี่ยวข้องกับ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช รวมทั้งการหาข้อมูลการวิจัยจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

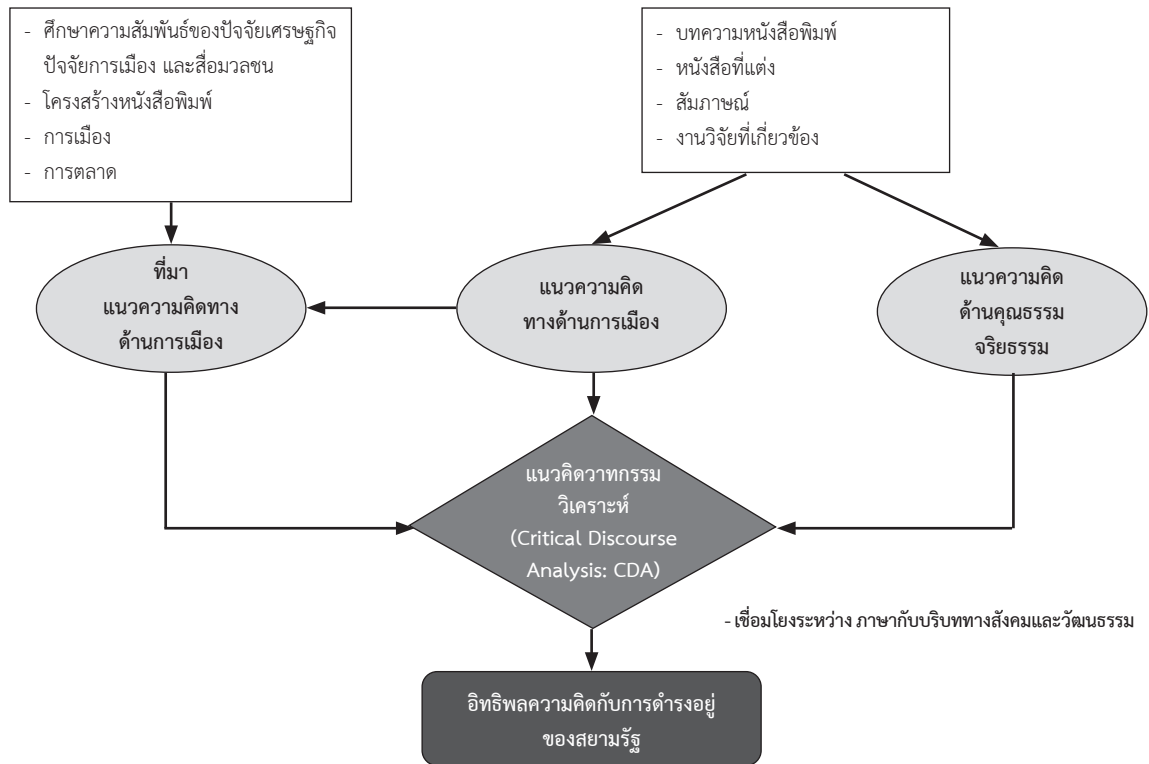
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

นายชัชวาลล์ คงอุดม ผู้สืบทอดหนังสือพิมพ์สยามรัฐต่อจาก ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายทวี พันธุ์สระ อดีตเลขาธิการ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายบุญส่ง ชลธรรณิกวิชาการ นายวิโรจน์ วัฒนธาดากุล บรรณาธิการหนังสือพิมพ์สยามรัฐ

วิธีในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนี้ดำเนินการไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำมาถอดความ เพื่อใช้ ตัวบท (Text) ในการวิเคราะห์ และข้อมูลที่ได้จากเอกสาร และนำข้อมูลที่ได้มาจัดประเภท แยกแยะและเชื่อมโยงกับทฤษฎี เพื่อให้ความหมาย และสร้างข้อสรุป การรายงานผลการวิจัยจะกระทำในรูปของการบรรยาย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้ผู้วิจัยจะใช้ทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory) รุ่นที่สองและรุ่นที่สาม ประกอบด้วย ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมือง (Political Economy) แนวคิดด้วยวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studies) ทฤษฎีวิพากษ์ทั้งสองทฤษฎีนี้ จะมีหลักการและวิธีการวิเคราะห์บางอย่างที่สืบทอดมาจากทฤษฎีมาร์กซ์ฉบับคลาสสิก แต่ทว่าในเรื่องของจุดเน้นและแง่มุมบางประการ ทฤษฎีเหล่านี้จะให้คำอธิบายที่แตกต่างกันออกไปกล่าวคือ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมือง (Political Economy) จะสนใจมิติด้านเศรษฐกิจการเมืองที่เข้ามาในส่วนกำหนดกระบวนการทำงานของสื่อมวลชน ซึ่งเราอาจเรียกว่า Political Economy of Media ซึ่งทฤษฎีนี้มักจะมองสื่อสารมวลชนในแง่ลบเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มทฤษฎีในรุ่นสองแล้ว Cultural Studies ซึ่งเป็นทฤษฎีในรุ่นที่ 3 จะมีทัศนะในทางบวกต่อสถาบันสื่อมวลชนมากขึ้นโดยจะให้ความสนใจกับ

วิธีการและรูปแบบที่ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ เข้ามาใช้ สื่อมวลชนในฐานะเป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง โดยใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์ (Critical Discourse Analysis) ในการวิเคราะห์เชื่อมโยงแนวคิดของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ผ่านภาษาในบทความในหนังสือพิมพ์สยามรัฐ และบริบททางสังคมเพื่อวิเคราะห์สิ่งที่อยู่เบื้องหลัง ทั้งนี้ การศึกษานี้เพื่อให้ทราบว่า ทำไมหนังสือพิมพ์สยามรัฐจึงดำรงอยู่ได้ท่ามกลางแรงกดดันทางการเมือง ผ่านการแสดงแนวคิดทางการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมือง (Political Economy) แนวคิดบทบาทสื่อสารมวลชน มาเป็นกรอบแนวความคิดในการวิจัย โดยใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์ (Critical Discourse Analysis) มาเชื่อมโยงกับข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสารและบทความจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังกล่าว

เริ่มต้นจากการศึกษาว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในฐานะนักหนังสือพิมพ์มีแนวคิดและบทบาทการทำงานที่สื่อมวลชน ในด้านการส่งต่อข้อมูลข่าวสารทางสังคมหรือการสร้างแรงจูงใจ การแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริงหรือการให้ความรู้แก่ผู้อ่าน การย้อนกลับไปศึกษาแนวความคิดทางการเมืองและการให้สิทธิเสรีภาพของสื่อสารมวลชน ในห้วง พ.ศ.2502-2516 จะทำให้ทราบทัศนคติของผู้บริหารประเทศต่อการดำเนินการต่อสื่อมวลชน ซึ่งการศึกษาการดำรงอยู่ได้ของหนังสือพิมพ์สยามรัฐโดยการศึกษาจากเจ้าของหนังสือพิมพ์ผ่านการวิเคราะห์บทความในหนังสือพิมพ์สยามรัฐ งานหนังสือที่เขียนโดย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช และการสัมภาษณ์บุคคลใกล้ชิดจะทำให้ทราบถึงแนวคิดทางการเมืองและแนวความคิดทางด้านคุณธรรมจริยธรรมหนังสือพิมพ์ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช หลังจากทราบแนวความคิดทางการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช และที่มาของแนวความคิดทางการเมือง และแนวคิดด้านคุณธรรมจริยธรรมหนังสือพิมพ์แล้ว จากการวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองของสื่อสารมวลชน (Political Economy of Media) ผู้วิจัยใช้ ทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์มาเชื่อมโยงวิเคราะห์เพื่อส่องสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์การเมืองในขณะนั้นที่มีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่ของหนังสือพิมพ์สยามรัฐ

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาสามารถตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาที่มาของแนวความคิดทางการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช 2) เพื่อศึกษาแนวความคิดทางการเมือง ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่มีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่ของหนังสือพิมพ์สยามรัฐ และ 3) เพื่อศึกษาแนวคิดด้านคุณธรรมจริยธรรมของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในบทบาทของนักหนังสือพิมพ์

1. ที่มาของแนวความคิดทางการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จากการศึกษาพบว่า แนวความคิดทางการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มาจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ในแต่ละห้วงเวลาตามบริบททางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งเป็นความสัมพันธ์เชิงวิภาควิธี (A Dialectical Relationship) ทั้งนี้ตั้งแต่วัยเด็ก วัยทำงานตอนเริ่มต้น ท่านได้ปฏิบัติหน้าที่หลากหลาย เป็นผู้ที่เกิดในชาติตระกูลและมีการศึกษาที่ดี มีพื้นฐานดีมาตั้งแต่กำเนิด เมื่อเรียนจบกลับมาประเทศไทยได้รับใช้ชาติเป็นทหาร เมื่อปลดจากกองประจำการ ก็ได้มาเป็นนักการธนาคาร และได้รับโอกาสเป็นข้าราชการทำงานที่ธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นอาจารย์สอนนักเรียนตามมหาวิทยาลัย สิ่งที่สำคัญที่สุดในวัยเด็กได้พระราชทานนามว่า คึกฤทธิ์ จากพระพันปีหลวงและมีความคุ้นเคยกับชีวิตในวังเป็นอย่างดี จึงทำให้มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นอย่างมาก ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มีความผูกพันกับสถาบันพระมหากษัตริย์ตั้งแต่เยาว์วัย และบรรพบุรุษมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับสถาบันพระมหากษัตริย์ จึงมีความโดดเด่นมากในเรื่องอุดมการณ์ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ท่านได้นำเสนอและแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ไว้ในบทความหนังสือพิมพ์สยามรัฐ หนังสือที่ท่านแต่งการบรรยายในโอกาสต่าง ๆ รวมทั้งได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ เมื่อครั้งเป็นนักการเมืองไว้อย่างมากมาย ซึ่งวิโรจน์ วัฒนาธาดากุล กล่าวว่า การนำเสนอข่าวสารของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ภายใต้หนังสือพิมพ์สยามรัฐยึดหลักอยู่ 2 อย่าง คือ 1) ความรับผิดชอบต่อสังคม นั่นคือ ทุกข่าวที่ท่านนำเสนอไปต้องผ่านการตรวจสอบมั่นใจแล้วว่าเป็นข้อเท็จจริง แยกให้ชัดเจนระหว่างข่าวกับความคิดเห็น 2) ยึดมั่นในสถาบันพระมหากษัตริย์ (วิโรจน์ วัฒนาธาดากุล, สัมภาษณ์, 19 เมษายน 2562) สอดคล้องกับ ทวี พันธุ์สุระ

ได้กล่าวถึง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ว่า ท่านทำงานเป็นบรรณาธิการหนังสือข้าขึ้น ตั้งแต่ครั้งศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยออกฟอร์ด ท่านติดตามข่าวสารบ้านเมืองโดยตลอดผ่านทางโทรเลข ได้ยินมาว่าตอนเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ท่านรู้สึกดีใจ เนื่องด้วยถึงแม้จะเกิดมาในราชินิกุล แต่ท่านรู้สึกว่าเจ้าบางกลุ่มยังไม่มีควมก้าวหน้า นอกจากการเป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์ เป็นบรรณาธิการแล้วนั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังเป็นนักเขียนซึ่งท่านได้เขียนบทความเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์หลากหลาย (ทวี พันธุ์สระ, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2562) บุญส่ง ชเลธร กล่าวถึงบทบาทสำคัญด้านงานเขียนของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในหนังสือพิมพ์สยามรัฐคือ งานเขียนที่ปกป้องเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์ งานเขียนของท่านไม่ได้เป็นงานเขียนปกป้องเนื่องจากการที่ท่านเป็นราชินิกุล แต่สิ่งที่ท่านเขียนในหนังสือพิมพ์ล้วนเป็นสิ่งที่จริง ที่พระมหากษัตริย์ได้ทรงปฏิบัติจริง นอกจากนั้นหากมีเจ้านายบางพระองค์ในราชตระกูลทำสิ่งที่ไม่ถูกไม่ควร ท่านก็ไม่ได้ยกเว้นเพราะผู้ที่ทำไม่ถูกต้องก็ไม่ควรได้รับการยกย่อง โดยเฉพาะเจ้านายในราชตระกูล ซึ่งการแสดงความคิดเห็นอย่างซื่อตรง จึงทำให้งานของท่านเป็นที่น่าเชื่อถือ (บุญส่ง ชเลธร, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2562)

2. แนวความคิดทางการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่มีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่ของหนังสือพิมพ์สยามรัฐ จากแนวคิดพื้นฐานของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ว่าสังคมประชาธิปไตยเป็นสังคมที่มีเสรีภาพ ประชาชนได้รับสิทธิในการรับรู้ มีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น และเปิดรับฟังความเห็นที่หลากหลายในสังคม มุ่งพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง สื่อสารมวลชนมีหน้าที่ในการให้ข่าวสาร สร้างการรับรู้กับประชาชน การเสนอข่าวอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม เสนอข่าวที่เป็นจริงเที่ยงธรรมกับทุกคน ซึ่งกลายเป็นกระจกสะท้อนสังคม

ทำหน้าที่ในการสอนระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชนถึงแม้เสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารจะน้อยกว่าปัจจุบันก็ตาม ดังคำบอกเล่าของ ชัชวาลล์ คงอุดม ที่กล่าวว่า เสรีภาพในสมัยเริ่มแรกมีน้อยกว่าสมัยปัจจุบัน ช่องทางในการนำเสนอข่าวสารมีน้อย สามารถนำเสนอผ่านแค่ สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ไม่เหมือนปัจจุบันที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยกว่า มีระบบอินเทอร์เน็ต ในการเผยแพร่ข่าวสาร มีสื่อออนไลน์ เช่น Facebook Line ดังนั้นเสรีภาพในปัจจุบัน จึงมีมากกว่าแน่นอน (ชัชวาลล์ คงอุดม, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2562) นอกจากนั้นสื่อมวลชนยังมีหน้าที่สำคัญอีกอย่าง คือ ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลและนักการเมือง เพื่อให้ประชาชนได้ทราบ หนังสือพิมพ์จึงมีความสำคัญทั้งต่อประชาชนและรัฐบาล เสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารจึงเป็นสิ่งสำคัญ หากสื่อมวลชนไม่เสนอข่าวอย่างถูกต้องและเป็นกลาง เข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะทำให้สื่อมวลชนนั้นขาดความน่าเชื่อถือในที่สุด การดำรงไว้ซึ่งโอกาสในการเขียนเพื่อสร้างความรู้ให้กับประชาชน แต่คงไว้ซึ่งหลักการไม่เน้นความเร็วแต่ไม่ช้ามากเกินไป สามารถยืนยันอ้างอิงข่าวนั้นได้ แม้บางข่าวเป็นบุคคลที่ไม่ชอบ แต่ต้องเสนอข่าวเป็นกลางและให้โอกาสเขาโดยการนำเสนอข่าวที่เป็นจริง หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการสะท้อนภาพการทำงานให้กับรัฐบาล สะท้อนเสียงของประชาชนไม่ใช่เสียงของเจ้าของคอลัมน์หรือเสียงของเจ้าของหนังสือพิมพ์ ซึ่งแนวคิดด้านเสรีภาพของหนังสือพิมพ์มาควบคู่กับแนวความคิดด้านการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพ การแสดงออกทางการเมืองช่วงระบบเผด็จการในเวลานั้นอาจกล่าวได้ว่า แทบไม่มี (บุญส่ง ชเลธร, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2562) จากแนวคิดทางการเมืองในลักษณะนี้ จึงทำให้หนังสือพิมพ์สยามรัฐคงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสการเมืองที่ร้อนแรง

3. แนวคิดด้านคุณธรรมจริยธรรมของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในฐานะนักหนังสือพิมพ์ ในบทบาทของนักหนังสือพิมพ์นั้น จุดยืนสำคัญของท่านมองว่า หนังสือพิมพ์มีบทบาทและมีอิทธิพลต่อความคิดของประชาชนผู้อ่านหนังสือพิมพ์เป็นอย่างมาก มีหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้กับประชาชน หากนักหนังสือพิมพ์ไม่มีคุณธรรมกำกับก็จะสร้างความวุ่นวายในสังคมได้ ซึ่งคุณธรรมจริยธรรมที่นักหนังสือพิมพ์ต้องมี คือ การเสนอข่าวสารบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคม ทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมคือชาติมากกว่าความอยู่รอดของธุรกิจตนเอง คือ หนังสือพิมพ์สอดคล้องกับแนวคิดของกลุ่ม Political Economy of Media ที่เสนอว่าจะต้องวิเคราะห์ให้เชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจและการเมืองของสังคมอยู่เสมอ เพราะเราไม่อาจจะเข้าใจสื่อ ผลผลิตของสื่อและเนื้อหาของสื่อเลย หากไม่ได้พิจารณาสื่อเช่นเดียวกับสายตาของนายทุนที่มองว่าสื่อเป็นอุตสาหกรรมชนิดหนึ่งที่ทำกำไรไปเพื่อขายหวังผลกำไร ผลกำไรนั้นนอกจากจะมาจากอุตสาหกรรมสื่อโดยตรงแล้วยังอาจจะมาจากอุตสาหกรรมกระดาษ น้ำมัน เป็นต้น และหากเมื่อใดที่มีการผูกขาดทั้งแนวนอนและแนวตั้ง เมื่อนั้นการสะสมผลกำไรของอุตสาหกรรมนี้ก็จะมีเพิ่มมากขึ้นเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้ คือ สื่อที่ดำเนินการอย่างเป็นอิสระจากระบบทุน (ไม่หวังกำไร) หรือนายทุนจะลดลง สื่อที่ต้องการจะเอาชีวิตรอดอยู่ต่อไปจะทำงานอย่างมีอิสระน้อยลงทุกที จะเกิดการรวมศูนย์ของตลาดในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นการรวมศูนย์ของทุน การกระจุกตัวของสื่อในตลาด ผู้บริโภค

ผู้ทำงานสื่อ จะต้องใช้กลยุทธ์การผลิตที่ลดความเสี่ยงให้น้อยที่สุด โดยนำเสนอตามความต้องการของตลาดเพื่อความอยู่รอดมากกว่า เนื้อหาของข่าวสารจะมีลักษณะไม่สมดุลทางการเมืองเพื่อเอาใจเจ้าของทุน ซึ่งมักจะเป็นผู้มีอำนาจทางการเมือง

หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือในการสื่อสารข้อความ รูปภาพ ความคิด ความเห็น ทั้งทางด้านบวกและด้านลบของสังคม ทำให้มีอิทธิพลต่อความคิด ความอ่านของผู้คนในสังคม สังคมอาจจะสงบสุข หรือสังคมอาจจะวุ่นวายได้ การเสนอข่าวด้วยความเป็นธรรม และการใช้เสรีภาพอย่างถูกต้องจะสร้างความน่าเชื่อถือของหนังสือพิมพ์ต่อประชาชน โดยแนวคิดด้านคุณธรรม จริยธรรมในความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์ ประกอบด้วย การนำเสนอข่าวด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม ความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพหนังสือพิมพ์ และแนวทางการดำรงรักษาคุณธรรมจริยธรรมหนังสือพิมพ์

สรุปและอภิปรายผล

1. ที่มาแนวความคิดทางการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

ที่มาของแนวความคิดทางการเมืองมีลักษณะเป็นการปะทะประสานในเชิงวิภาควิธีระหว่าง ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ความเชื่อมั่นต่อวิถีการเมืองในระบอบประชาธิปไตย และเสรีภาพของสื่อมวลชน ในตัวของแนวคิดทางการเมืองของท่านเอง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองได้แบ่งโครงสร้างสังคมออกเป็น 2 ระดับ คือ โครงสร้างส่วนล่าง (Infrastructure) ได้แก่ โครงสร้างเศรษฐกิจ หมายถึงพลังการผลิต (Productive Force) และความสัมพันธ์ทางการผลิต (Relation of Productive) และโครงสร้างส่วนบน (Superstructure) ได้แก่ สถาบันทางสังคมต่าง ๆ เช่น สถาบันการเมือง สถาบันด้านสังคม วัฒนธรรม แหล่งผลิตความคิด และอุดมการณ์ ซึ่งที่มาของแนวคิดทางการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จะปรากฏอยู่ทั้ง 2 ระดับ กล่าวคือ ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ แนวคิดนี้สะท้อนได้จาก ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้ที่เกิดในชาติตระกูล และมีการศึกษาที่ดี ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระพันปีหลวง

ทรงอุ้มไว้ในวงพระกร และพระราชทานนามว่า “คึกฤทธิ์” ด้วยพระมหากษัตริย์คุณในสมเด็จพระพันปีหลวงที่มีต่อ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งมีความคุ้นเคยกับชีวิตในวังเป็นอย่างดี กระทั่งสั่งสมความรู้ลึกจึ้งรักภักดีต่อแผ่นดินที่มีพระราชวงศ์จักรีเป็นผู้ปกครอง จากประวัติของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ดังกล่าว สะท้อนถึงความคิด อุดมการณ์ และความเชื่อต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ของท่าน จัดว่า เป็นโครงสร้างส่วนบน (Superstructure) ของบุคคลและสังคมนั้น ส่วนความเชื่อมั่นต่อวิถีการเมือง ในระบอบประชาธิปไตย สะท้อนได้จากช่วงเวลา ที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้รับการศึกษาที่ประเทศอังกฤษ ตั้งแต่ พ.ศ.2469 ถึง พ.ศ.2476 ในสาขาปรัชญาการเมือง และเศรษฐศาสตร์ เป็นช่วงเวลาแห่งการเรียนรู้ประชาธิปไตย เมื่อท่านกลับมาที่ประเทศไทยหลังการเปลี่ยนแปลง การปกครอง พ.ศ.2475 ท่านจึงมีความเข้าใจ และยอมรับ ในความจำเป็นของการเปลี่ยนประเทศมาปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่ง การศึกษาในประเทศอังกฤษทำให้ท่านเรียนรู้ประชาธิปไตย และเข้าใจการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ถึงแม้ว่า ในความเป็นจริงหากพิจารณาจากชาติกำเนิด ท่านมีความ เกี่ยวพันกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีความคุ้นเคยกับ การปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช และน่าจะเป็น ผู้นิยมชมชอบในระบอบนี้ แต่ในความเป็นจริงท่านเป็น ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นเสาหลักประชาธิปไตย และมีความเข้าใจ ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างดี

2. แนวความคิดทางการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่มีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่ของหนังสือพิมพ์ สยามรัฐ

แนวความคิดทางการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ผ่านหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ซึ่งสามารถดำรงอยู่ได้ ในห้วงเวลาที่ประเทศถูกปกครองด้วยระบอบเผด็จการ ที่มีอำนาจทางกฎหมาย สามารถควบคุมและสั่งปิด

หนังสือพิมพ์ได้อย่างรวดเร็ว ถึงแม้ในห้วงเวลาดังกล่าว หนังสือพิมพ์ได้ถูกทางรัฐบาลปิดไปกว่า 10 ฉบับ แต่เพราะ เหตุใดหนังสือพิมพ์สยามรัฐถึงดำรงอยู่ได้โดยไม่ถูกสั่งปิด โดยเฉพาะในห้วงที่ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพล ถนอม กิตติขจร ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี ระหว่าง ปี พ.ศ.2502-2516 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลความคิด ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของ หนังสือพิมพ์สยามรัฐนั้น คือ การเสนอข่าวอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม เสนอข่าวที่เป็นจริง เทียบธรรมกับทุกคน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สยามรัฐดำรงอยู่ได้ อีกทั้งองค์ประกอบหลักอื่น ๆ ได้แก่

2.1 ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ร่วมกับการมีบทบาทสำคัญต่อต้านเชิงเหตุผลกับฝ่าย คอมมิวนิสต์ และทำงานหนักมากเพื่อรักษาไว้ซึ่งการ ปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข อาจเรียกได้ว่า เป็นเกราะป้องกันอย่างดีจาก ผู้นำทหารในช่วงนั้น เนื่องจากมีแนวคิดที่สอดคล้องกัน

2.2 ความมีศิลปะในการอยู่รอด ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นปัญญาชนที่สามารถหาเหตุผลมาอธิบาย การกระทำของตนเองได้เสมอ การพยายามไม่วิพากษ์วิจารณ์ โครงสร้างทางสังคม แต่จะวิจารณ์เฉพาะตัวบุคคล คณะบุคคลเพราะถ้าตราปดโครงสร้างทางสังคม การเมือง การปกครอง ยังดำรงไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ท่าน จะหลีกเลี่ยงที่จะวิจารณ์ แต่ถ้าวิพากษ์สังคม ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จะมีศิลปะในการใช้โวหาร ถ้อยคำ เพื่อไม่ให้เกิด การเผชิญหน้ามากเกินไป

2.3 ความเข้าใจงานด้านการเมือง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มีประสบการณ์ทางด้านการเมืองได้เรียนรู้ถึง การเมืองการปกครองโดยเฉพาะประเทศอังกฤษที่ท่านได้ไป ศึกษาจึงทำให้ได้รับมอบหมายในตำแหน่งสำคัญโดยการ แต่งตั้งของรัฐบาล จึงทำให้เกิดภาพของความเกรงใจ ระหว่างรัฐบาล และ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

2.4 ความเข้าใจในธุรกิจหนังสือพิมพ์ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นทั้งนายทุน และเจ้าของหนังสือพิมพ์สยามรัฐ การดำรงอยู่ในห้วงระบอบเผด็จการ นอกจากต้องระมัดระวังอำนาจจากรัฐบาลแล้ว ในแง่การตลาดหนังสือพิมพ์ต้องได้รับความนิยมจากประชาชนด้วย ซึ่งต้องยอมรับกันว่าที่หนังสือพิมพ์สยามรัฐได้รับความนิยมเนื่องจากประชาชนชื่นชอบรูปแบบ วิธีการเขียนของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เมื่อการตลาดเข้มแข็ง สยามรัฐย่อมดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

2.5 ความเป็นที่นิยมชมชอบกับประชาชน นอกจากบทบาทนักการเมือง ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่สร้างความชื่นชมให้กับประชาชนแล้ว บทบาทการเป็นนักหนังสือพิมพ์ก็ตรงกับความต้องการของประชาชน เนื่องจากได้เปรียบรัฐบาลในแง่การรับทราบเสียงของประชาชน ผ่านการจัดทำคอลัมน์ตอบปัญหาประจำวันเสมอ ดังนั้น ทำให้เข้าใจความต้องการของประชาชน เมื่อดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจึงสามารถจัดทำโครงการที่ตรงใจกับประชาชน เช่น โครงการเงินผัน

2.6 ความเป็นนักประชาธิปไตย ประชาธิปไตย ในความหมายของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ไม่ใช่การปกครองในอุดมคติที่เป็นรูปแบบการปกครองที่สมบูรณ์เพียบพร้อม แต่ยอมรับความไม่สมบูรณ์แบบของประชาธิปไตย เมื่อเวลาผ่านไปอุดมการณ์ประชาธิปไตยจะถูกสร้างขึ้นมาเอง ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบที่ประเทศไทยเป็นอยู่ จึงทำให้ท่านพยายามหลีกเลี่ยงสร้างความขัดแย้งกับผู้นำของรัฐบาล

3. แนวคิดด้านคุณธรรมจริยธรรมของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในฐานะนักหนังสือพิมพ์

3.1 การนำเสนอข่าวด้วยความรับผิดชอบ ต่อสังคม นักหนังสือพิมพ์จำเป็นต้องมีจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม ประกอบด้วย การนำเสนอข่าว

อย่างเที่ยงตรง การเคารพสิทธิส่วนบุคคล การนำเสนอข่าวด้วยความเป็นธรรม การขายข่าวในเรื่องที่ไม่เป็นความจริง การทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่ ความเป็นกลางในการเสนอข่าวสารเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

3.2 ความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามกฎระเบียบ นักหนังสือพิมพ์จะต้องเสนอข่าวที่เป็นความจริง เที่ยงตรง ไม่บิดเบือนทั้งเจตนาหรือไม่ก็ตาม ไม่สร้างปัญหาให้กับสังคมโดยรวม หนังสือพิมพ์ย่อมต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเองในการปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่อ้างเสรีภาพจนเกินขอบเขต ต้องระมัดระวังไม่ให้เสรีภาพตนเองไปกระทบกับสิทธิของผู้อื่น

3.3 ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์ต้องมีความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ ซึ่งปกติอาชีพนักหนังสือพิมพ์มักจะถูกคุกคาม หรือมีอิทธิพลมุ่งหวังต้องการเข้ามาครอบงำ ด้วยวิธีการต่าง ๆ นานา ตั้งแต่การบีบบังคับให้เป็นฝ่ายรัฐบาลด้วยการซื้อตัวผู้เขียน เพื่อให้เสนอข่าวที่เป็นผลดีกับรัฐบาล หรือเสนอข่าวตามความต้องการของนายทุน ดังนั้นนักหนังสือพิมพ์ บรรณาธิการและเจ้าของหนังสือพิมพ์ ต้องรับผิดชอบต่อวิชาชีพของหนังสือพิมพ์โดยการเสนอข่าวอย่างเที่ยงตรง แม้ว่าจะโดนกดดันมากเพียงไรก็ตาม

3.4 แนวทางการดำรงรักษาคุณธรรมจริยธรรม หนังสือพิมพ์ แนวทางในการดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมของหนังสือพิมพ์ ดังนี้ 1) ห้ามหนังสือพิมพ์รับเงินทุนจากนักการเมืองหรือรัฐบาลเพื่อประกอบธุรกิจหนังสือพิมพ์ 2) ต้องทำให้หนังสือพิมพ์ที่ได้รับความนิยมชมชอบจากประชาชน จะทำให้หนังสือพิมพ์มีเสรีภาพและไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจนายทุน เมื่อประชาชนนิยมทำให้หนังสือพิมพ์มีรายได้มากตามไปด้วย และ 3) ความซื่อสัตย์ต่อประชาชน ผู้อ่าน ทำหน้าที่ด้วยความสุจริต หนังสือพิมพ์จะได้รับการสนับสนุนจากประชาชน

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. สื่อมวลชนควรตระหนักความรับผิดชอบต่อสังคม โดยการนำเสนอข่าวอย่างเที่ยงตรง การเคารพสิทธิส่วนบุคคล การนำเสนอข่าวด้วยความเป็นธรรม การขายข่าวในเรื่องที่ไม่เป็นความจริง การทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่ ความเป็นกลางในการเสนอข่าวสารเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
2. สื่อมวลชนควรมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามกฎหมาย โดยจะต้องเสนอข่าวที่เป็นความจริงเที่ยงตรง ไม่บิดเบือนทั้งเจตนาหรือไม่ก็ตาม ไม่สร้างปัญหาให้กับสังคม สื่อมวลชนไม่ควรอ้างเสรีภาพจนเกินขอบเขต ต้องระมัดระวังไม่ให้เสรีภาพตนเองไปกระทบกับสิทธิของผู้อื่น
3. สื่อมวลชนควรมีความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ โดยไม่เกรงกลัวต่อการคุกคาม หรืออิทธิพลที่ต้องการเข้ามา

ครอบงำธุรกิจสื่อด้วยวิธีการต่าง ๆ ตั้งแต่การบีบบังคับให้เป็นพวกรัฐบาล ด้วยการซื้อตัวผู้เขียน ทั้งนี้ ต้องการเพียงเพื่อให้เสนอข่าวที่เป็นผลดีกับรัฐบาล หรือเสนอข่าวตามความต้องการของนายทุน ดังนั้นสื่อมวลชน ผู้บริหาร บรรณาธิการและเจ้าของหนังสือพิมพ์ ต้องรับผิดชอบต่อวิชาชีพของตนโดยการเสนอข่าวอย่างเที่ยงตรง แม้ว่าจะถูกกดดันมากเพียงไรก็ตาม

4. สื่อมวลชนควรดำรงรักษาคุณธรรมจริยธรรมของสื่อ โดยไม่ควรรับเงินทุนจากนักการเมืองหรือรัฐบาล เพื่อประกอบธุรกิจสื่อ และควรมีความซื่อสัตย์ต่อประชาชน ผู้อ่าน ทำหน้าที่ด้วยความสุจริตจะได้รับการสนับสนุนจากประชาชน

เอกสารอ้างอิง

- กนกศักดิ์ แก้วเทพ และคณะ. (2550). *มรรควิธีเศรษฐศาสตร์การเมือง*. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2552). *สื่อสารมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- ศีกฤทธิ ปราโมช, ม.ร.ว. (2553). *เกร็ดชีวิต*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- _____. (2554). *นักหนังสือพิมพ์ชื่อ ศีกฤทธิ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.
- ชัชวาลล์ คงอุดม. นักการเมือง, นักหนังสือพิมพ์. (19 เมษายน 2562). สัมภาษณ์.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2551). *รัฐศาสตร์แนววิพากษ์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2536). *จุดเปลี่ยนแห่งยุคสมัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- บุญส่ง ชลธร. นักวิชาการ. (12 พฤษภาคม 2562). สัมภาษณ์.
- ทวี พันธุ์สระ. อดีตเลขานุการ ม.ร.ว.ศีกฤทธิ ปราโมช. (12 พฤษภาคม 2562). สัมภาษณ์.
- ทักษ์ เฉลิมเตียรณ. (2548). *การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิทยากร เชียงกุล. (2532). *ศึกษาบทบาทและความคิด ม.ร.ว.ศีกฤทธิ ปราโมช*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผลึก.
- วิโรจน์ วัฒนธาดากุล. บรรณาธิการหนังสือพิมพ์สยามรัฐ. (12 พฤษภาคม 2562). สัมภาษณ์.
- สังคีต พิริยะรังสรรค์. (2526). *ทุนนิยมขุนนางไทย (พ.ศ.2475-2503)*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม.

- Baran, S. J. and Davis, D. K. (2000). *Mass Communication Theory. Foundations, Ferment and Future*. Ontario: Nelson/Thomson Learning.
- Caporaso, J. A. and Levine, D. P. (1992). *Theories of Political Economy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Harvard University Press.
- _____. (1995). *Media Discourse*. New York: Edward Arnold.
- Jorgensen, M., and Phillips, L.J. (2002). *Discourse Analysis as Theory and Method*. London: SAGE Publications Ltd.
- McQuail, D. (1987). *Mass Communication Theory: An introduction* (2nd ed.). London: Sage Publications.
- Wodak, R., and Meyer, M. (2001). *Methods of Critical Discourse Analysis*. London: SAGE Publications Ltd.